

פחד דוד

עלון שבועי בעניני פרשת שבוע

אשדוד: רח' האדמו"ר מבעלזא 43 טל. 08-856233 פקס. 08-8521527
ירושלים: רח' בית וגן 8 טל. 02-6433605 פקס. 02-6433570

יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומושה" ישראל
בנשיאות בנש"ק מורינו ורבינו הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א
בן הצדיק הטלוב"ן רבי משה אהרן פינטו זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש המלוב"ן רבי חיים פינטו זיע"א

עלון מס' 528

משכיל לדוד

חג הסוכות

שיחה שבועית לפרשת השבוע מאת מו"ר הגה"צ רבינו דוד חנניה פינטו שליט"א

בגמטריא שלש מאות שישים וארבע (ובשנה ישנם 365 ימים), ובאותם הימים יש לו רשות לקטרג חוץ מיום הכיפורים שבו אין לו רשות לקטרג, והקב"ה מוחל בו לעוונותיהם של ישראל מפני קדושת היום, אף על פי שעדיין לא שבו ישראל בתשובה גמורה. והואיל ולבו של כל אחד מישראל מלא פחד בימים הנוראים, שהרי אינו יודע אם זכה בדין ונכתב בספר החיים או להיפך, אמר הקב"ה שמא יבואו ישראל לידי עצבות ואין השכינה שורה מתוך עצבות (שבת ל, ב), הלכך נתן לנו מיד אחרי יום הכיפורים את חג הסוכות לשמוח ולאכול ולשתות, כי בטוחים אנו שאין הקב"ה כותב עלינו דבר רע, וכל מה שהקב"ה עושה לטובה הוא עושה.

"בכסה" אותיות "בסכה"

מעתה נבין מה ראה שלמה המלך ע"ה לחנוך את בית המקדש בחג הסוכות, שהרי שנינו "מעשי אבות סימן לבנים", וכשם שחינך שלמה המלך את בית המקדש בחודש תשרי בשעה שהקב"ה נמצא קרוב אלינו, כך חובה על כל אחד ואחד לחנוך את ביתו ולהתקין בית דירה לשכינה, כלומר לשוב בתשובה שתהא שכינה יכולה לשרות בתוכו. ואימתי ישנה היכולת ביד האדם להתקין את ביתו להשראת השכינה? בשעה שהקב"ה נמצא קרוב אלינו!

ואין לך עת שהקב"ה נמצא קרוב אלינו יותר מימי תשרי. לפיכך אמר הקב"ה: בני! התקינו לכם סוכות אחר ימי הדין, צאו מדירת קבע והכנסו לדירת עראי כדי שתתנו דעתכם שאין דירתכם בעולם הזה רק דירה של עראי, ואין עיקר דירתכם אלא לעולם הבא. ואם אתה מתקין עצמך בדירת עראי, תכנס לדירת קבע, כמו שאמרו במשנה (אבות ד, טז) העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא, התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין.

נמצאת למד שחג הסוכות אף הוא חלק בלתי נפרד מהימים הנוראים, ויש לו ענין לראש השנה ויום הכיפורים, שכל באי עולם נידונים בהן, וכשם שהקב"ה מתכסה בראש השנה מן השטן - כך הוא מכסה את פי השטן בחג הסוכות.

"בכסה" אותיות "בסכה". כלומר ששוה ראש השנה לסוכות, בכך שהקב"ה מתכסה ומסתתר מן השטן ומן המקטרגים.

וזהו שאמר הכותב "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו", שהרי כל החודש הזה נתכסה מעיני השטן שאינו יכול לקטרג על עם ישראל.

חובה על כל אחד לחנך את ביתו להשראת השכינה

הפסרת יום שני של חג הסוכות, עוסקת בפרשת חינוך המקדש הראשון שבנה שלמה המלך ע"ה. מעמד הוד איתנים שאירע בחג הסוכות, כמו שנאמר (מלכים א. ח, ב) "ויקהלו אל המלך שלמה כל איש מישראל בירח האיתנים בחג הוא החודש השביעי". וצריך להבין מפני מה חינך שלמה המלך את בית המקדש בחג הסוכות, ולא בחג המצות או בחג השבועות שניתנה בו תורה, ומה ענין חנוכת בית המקדש לחג הסוכות? דרשו חכמינו זכרונם לברכה את המקרא (עמוס ג, ח) "אריה שאג מי לא ירא", על חודש אלול שמזלו אריה. וכתבו הקדמונים (שלי"ה, תחלת מסכת ראש השנה) ארי"ה שאג מי לא ירא - ראשי תיבות: אלול ראש השנה יום הכפורים ה' ושענא רבא.

והנה כל נפש יהודי שהוא מבקש את האמת ורוצה לשוב אל ה', כשהוא שומע אל קול השאגה הזאת - וכי מי הוא זה אשר שומע את קול הארי ואינו מתיירא? - מיד מתחרט על מעשיו הרעים ושב בתשובה, כי בחודש זה הקב"ה מתקרב אלינו יותר מכל חודשי השנה, ונוח לפייס את המלך כשהוא קרוב למדינה. שהרי בחודש אלול הקב"ה מתקרב כביכול לעם ישראל, ומי שיש לו מח בקדקדו מתחיל מיד לעסוק בתשובה ומעשים טובים, כדי שיוזכר בדין בראש השנה ויום הכיפורים.

הקב"ה שהוא רחום וחנון, ביום הדין הגדול והנורא אינו נכנס לדין כל עיקר. ועל אותה שעה אומר הכתוב (תהלים פא, ד) "בכסה ליום חגנו", כלומר שהקב"ה מלך מלכי המלכים הוא מתכסה ומסתתר מפני השטן, כדי שלא יוכל לבא ולקטרג על בני ישראל. והיכן הוא מסתתר ממונו? בשעה שהוא מתרחק ומסתתר מן השטן, הוא מתקרב ומתגלה אלינו למחול ולסלוח. באותה שעה השטן עומד ומצפה שיכנס המלך לדין, ועד שהוא עומד וממתין לו להקב"ה שיכנס לדין, תוקעים ישראל בשופר והשטן בורח מפני קול השופר, ועל ידי כך נסתם ונחתם פי הקטרוג.

ואף על פי שלא עלתה בידו לקטרג בראש השנה, מכל מקום עוונותיהם של ישראל עדיין הן בידו, אבל מראש השנה ואילך הן הולכים ומתמעטים, הואיל ושבנו ישראל בתשובה ונתחרטו על העוונות ונמחקו רובם או כולם, ולא נשארו בהם כדי לקטרג על ישראל, אלא כולם חסרים ומקוטעים.

ועד שהשטן מסתכל בעוונותיהן של ישראל ומצפה ליכנס לדין ולקטרג, נכנס יום הכיפורים, יום הקדוש, וביום הכיפורים לא ניתנה רשות לשטן להשטין ולפתוח את פיו כל עיקר. ועיצומו של יום מכפר, וכמו שאמרו רבותינו בגמרא (יומא כ, א) "השטן"

»» המעוניין לקבל את העלון בדוא"ל ישלח הודעה לכתובת: p@hpinto.org.il ««

חג הסוכות י"ד תשרי תשע"א

ירושלים	תל אביב	באר שבע	הדלקת נרות
17:00	17:16	17:18	
18:11	18:13	18:12	מוצאי שבת
18:47	18:45	18:49	רבינו תם

הילולא דצדיקיא

זו. רבי משה חזן, מח"ס נזר הקדש	כא. רבי אברהם שמואל בנימין סופר
יה. רבי משולם איגרא מטימניץ	כב. רבי משה יעקב רביקוב, "הסנדלר"
יט. רבי יוסף משה עדס, מחו"ר פורת יוסף	כג. רבי דוד הלוי יונגרייז,
כ. רבי אליעזר פאפו, מח"ס פלא יועץ	ראב"ד ירושלים

עיונים בעניני מצות הקמת הסוכה והשיבה בה

בצאת ישראל ממצרים, תחלת חנייתם פגועה בסוכות. יש מרבתינו שאמרו כי הקדוש ברוך הוא עשה להם סוכות של ממש, ויש מרבתינו שאמרו כי הקיפם השיית בשבעה ענני כבוד. ואלו דברי א-להים חיים: תחילה עשה להם סוכות של ממש, ובשכר שעזבו בתיהם במצרים וישבו בסוכות ארעי ולא רננו אחריה, זכו והקיפם הקב"ה בענני הכבוד והכניסם תחת חופתו בצל סוכתו. ומכיון שכן נצטוו ישראל לשעתם ולדורות: "בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, למען ידעו דורותים כי בסוכות הושבתי את בני ישראל".

מצוה הבאה לידך

מצות תיקון הסוכה, כותב הרמ"א (הלכות סוכה. סימן תרכ"ה) בשם מהר"ל, הוא מיד לאחר יום הכיפורים דמצוה שבאה לידך אל תחמיצנה. והמדקדקים במצוות מתחילים במוצאי יום הכיפורים בעשיית הסוכה, כדי לילך ממצוה אל מצוה. ודורשי רשומות הסמיכו זאת לדברי הכתוב "וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה ויעקב נסע סכתה".

ועוד טעם אמרו על סמיכות עשיית הסוכה לסיום יום הכיפורים - כדי שהסוכה תיעשה על ידי איש טהור ונקי מעבירות ותשרה השכינה במעשי ידיו. ("תוספת חיים". קמ"ה). ואם קשה עליו להתחיל בעשיית סוכה במוצאי יום הכיפורים, מחמת התענית והתפלות, או מפני שאינו מורגל לעסוק בעשיית סוכה בעצמו מאיזו סיבה - משיא עצה לכך הרב "כף החיים" (תרכ"ה. ל"ז) - "לפחות ידבר מעניני סוכה עם בני ביתו"...

כאילו גלו

"האליה רבא" מעיר שקודם יום הכיפורים - אין להתעסק מכל וכל בעשיית הסוכה. וזאת על פי מה שאמרו חכמים (ילקוט, אמור תרנ"ג): "למה אנו עושים סוכה אחר יום הכיפורים? לומר לך, שכן אתה מוצא בראש השנה יושב הקב"ה בדין על באי העולם, וביום הכיפורים הוא חותם את הדין. שמא יצא דינים של ישראל לגלות? על כן עושים סוכה וגולים מבתיהם לסוכה. והקב"ה מעלה עליהם כאילו גלו".

ואם כן, כאשר יעשו את הסוכה קודם יום הכיפורים - כיצד תכפר על דין הגלות שיצא ביום הכיפורים?

בספר "שערי תשובה", דוחה המחבר סברא זו: דודאי כל זה הוא לסמך בעלמא, וכל עיקר הגלות אינו אלא בישיבה אבל לא בעשיה. ואם כן אדרבה היה טוב להקדים מטעם שמצוה זו שעשה הסוכה תצטרף להכריע לכף זכות!

הגאון חיד"א בספרו "ברכי יוסף",

נטה לקו הפשרה בסוגיא זו והעלה שהמדקדקים עושים הדפנות ועמודי הגג קודם יום הכיפורים, ובמוצאי יום הכיפורים - מניחים הסכך אם לא כולו מקצתו.

כיוצא בזה כתב גם בספר "יפה ללב": "ואור עיני גם ראו להרבה מן המהדרין והמדקדקים עושים כן. וכן אנו נוהגים, ומנהג יפה הוא".

ברכת הסוכה

אין מברכים על עשיית הסוכה - בין העושה לעצמו ובין העושה לאחרים; "אשר קדשנו במצוותיו וצונו לעשות סוכה" - לפי שעשייתה אינה גמר חיובה אלא הישיבה בתוכה. כפי שקובע הרמב"ם (ברכות י"א. ח): "כל מצוה שעשייתה היא גמר חיובה - מברך בשעת עשיה, וכל מצוה שיש אחר עשייתה צווי אחר - אינו מברך אלא בשעה שעושה הצווי האחרון. כיצד? העושה סוכה או לולב או שופר או ציצית או תפילין או מזוזה, אינו מברך בשעת עשיה 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו לעשות' סוכה או לולב או לכתוב תפילין - מפני שיש אחר עשייתו צווי אחר. ואימתי מברך? בשעה שישב בסוכה, או כשינענע הלולב, או כשישמע קול השופר". וזאת לאפוקי מדעת הירושלמי (מובא בתוספות סוכה מו.) שמברכים על עשיית הסוכה.

ברכת שהחיינו

ברכת "שהחיינו" - היה ראוי לברך על עשיית הסוכה כשעושה אותה לעצמו, כך כותב בשולחן ערוך (תרמ"א. א). אלא שאנו סומכים על ברכת "שהחיינו" שאנו אומרים על הכוס של קידוש, בלילה הראשון של חג הסוכות.

מי שברך "שהחיינו" בעת עשיית הסוכה - מסתפק בספר "פרי מגדים" אם יברך שוב בשעת הקידוש. החיד"א בספרו "ברכי יוסף" אף הוא מסתפק בזה, וכתב שלדעת התוספות והראש והר"ן לא יברך. אולם לדעת הרמב"ם והרמב"ן והריטב"א יברך. והעלה לענין הלכה דמכיון דהוי ספק ברכות - אינו מברך שוב על כוס של קידוש, דקיימא לן ספק ברכות להקל.

חיוב מזוזה בסוכה

סוכה שדירת עראי היא ואינה בכלל בית - נתבאר בשולחן ערוך (יו"ד רפ"ו. י"א) שפטורה היא מן המזוזה, דכתבי "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך". ביתך - שהוא דירת קבע לאפוקי דירת עראי.

אמנם לעיתים יזדמן שהסוכה תתחייב במזוזה.

הא כיצד?

כאשר יש לו שני חדרים זה לפנים מזה, ועשה סוכתו באחד מן החדרים, אזי כשהולך מחדרו אל הסוכה חייב פתח הסוכה במזוזה - לא מחמת הסוכה אלא מחמת החדר הסמוך (משנה ברורה. תרכ"ו. כ"א).

הפוסקים דנים בשאלת חיוב קביעת מזוזה בחדר מגורים מקורה שהסירו את קיריו, ושכנהו בסכך כשר לשבעת ימי החג. האם בכל שבעת ימי החג חדר זה חייב במזוזה אם לאו?

ואם תאמר שפטורה מן המזוזה האם לאחר החג יש צורך להסיר את המזוזה עם החזרת הקירוי הקבוע ולקובעה מחדש משום "תעשה ולא מן העשוי"? (פתחי תשובה. יו"ד רפ"ו. י"ג). המנהג למעשה, כתב בספר "מסגרת השולחן" (קיצור שו"ע קל"ד. י) העולם נוהגין שלא להסירה אחרי החג ולקובעה מחדש. ואפשר שסמכו על הטעם השני שכתב בתשובת "ארבעה טורי אבן", שאין בזה "תעשה ולא מן העשוי" - וזאת מכיון שמתחילה נקבעה בהכשר בחדר שהוא חייב במזוזה.

חוד הפרשה

תולה ארץ על בלימה
נצור לשונך

אל יכריע לכף חובה

אף אם הדבר נוטה יותר לכף חובה, נכון מאד שיהיה הדבר אצלו כמו ספק, ואל יכריעהו לכף חובה. ובמקום שהדבר נוטה לכף זכות, דבודאי אסור על פי הדין לדונו לכף חובה, והוא דן אותו לכף חובה, ובשביל זה הלך וגינה אותו, הנה לבד שעבר בזה על "בצדק תשפוט עמיתך", עוד עבר בזה על איסור סיפור לשון הרע ("חפץ חיים")

1. מדוע אין מברכים על מצות עשית הסוכה?
2. האם סוכה חייבת במזוזה?

מאוצרו של מורנו ורבנו הגה"צ
רבי דוד חנניה פינמו שליט"א

מן האוצר

תיכף לאמונה תורה ומצוות

מקום חינוך אותו בתשרי מיד אחר יום הכיפורים - להודיעך שצריך כל אדם לעשות כמותו, ותיכף לאמונה יעסוק מיד בתורה ובמצוות. לפי שאמונה בלבד אינה מתקיימת כשאין עמה תורה, ואין לך תלמוד תורה אלא כשהאדם גולה ממקום למקום, כמו שאמרו (אבות ד, יד) "הוי גולה למקום תורה". ובחג הסוכות כל אדם יוצא מביתו ונכנס לסוכתו, וזה נחשב כעין גלות. ואמרו רבותינו ז"ל באגדה (פסדר"כ ב): "למה עושים אנו סוכה אחר יום הכיפורים? לומר לך, שכן אתה מוצא, בראש השנה יושב הקב"ה בדין על באי העולם, וביום הכיפורים הוא חותם את הדין. שמא יצא דינים של ישראל לגלות, ועל ידי כן הן עושין סוכה וגולין מבתיהם לסוכה. והקב"ה מעלה עליהם כאילו גלו לבבל". ועל ידי שהאדם גולה מביתו, ונכנס לסוכתו שהוא כעין בית המדרש, יצא דינו בדימוס.

כתב הרמ"א (או"ח תרכ"ד, ה) "המדקדקים מתחילים מיד במוצאי יום הכיפורים בעשיית הסוכה כדי לצאת ממצוה אל מצוה". חשבתי שאפשר לומר עוד, שהרי ביום הכיפורים מתחזקת האמונה בלבן של אדם על ידי שהתודה לפני מלך המלכים וביקש ממנו סליחה ומחילה על כל עונותיו. הלכך מצוה שיסמוך לאמונה קיום תורה ומצוות, ומצות סוכה יש בה שתיים, תורה ומצוה. הא כיצד? מצוה כמשמעה. והיאך יש בה גם תורה, כי הסוכה דומה לבית המדרש שהאדם עושה להשכין בו השכינה, וכשם שחינוך שלמה המלך את המקדש בחג הסוכות, אף על פי שהשלים את בניינו בחשון (פסיקתא רבתי ז). מכל

בדרך רמז

לולב על עסקי ברכה

"הרואה לולב בחלומו - אין לו אלא לב אחד לאביו שבשמים. הרואה הדס בחלום - נכסים מצליחין לו. ואם אין לו נכסים, ירושה נופלת לו ממקום אחר. הרואה אתרוג בחלום - הדר הוא לפני קונו, שנאמר פרי עץ הדר" (ברכות נז).

ואמר הרב המורה רבי קלונימוס. דצריך שיהיה בלולב ששים עליו ולא פחות, כנגד ברכת כהנים שיש בה ששים אותיות. לפי שהלולב נמי על עסקי ברכה היא באה, כדאמרינן ד' מינים אלו מרצין על המים - כברכת כהנים של ישראל {ספר הפרדס לרש"י}

עץ החיים

"פרי עץ הדר". מנין התיבות עם הכולל, עולה כמנין "אתרוגים". "פרי עץ", ב' במסורה: "אשר בו פרי עץ". "פרי עץ הדר". רמז למה שאמרו, אילן שאכל ממנו אדם הראשון - אתרוג היה. "עבת" - חסר וא". בשביל ששה דברים שפוסלין בו, ואלו הן: יבש, גזול, אשירה, עיר הנדחת, נקטם ראשו ושל עובדי גלולים. "לולב" - גימטריא "חיים". לפיכך יבש פסול.

{בעל הטורים}

כמנין תרי"ג

אמרו במדרש, שכל המקיים מצות אתרוג עם שלשת המינים, כאילו קיים כל המצוות. והטעם, מפני שחשבון אתרוג עם ג' המינים, עולה למנין תרי"ג. {אבודרהם}

תורת חיים

"לולב" בגימטריא "לו לב". כלומר, ל"ו צדיקים שבכל דור ודור, ונגד ל"ו מסכתות. ו"לב" - היינו תורה המתחלת בב' ומסיימת בל'. ו"לולב" בגימטריא "חיים", היינו תורה.

{שו"ת מהרי"ל}

רמזי הלולב ומיניו

"מה עצמו רזי לולב ומיניו ולי מה יקרו מאוד עניניו. אשרי טהר לב השם רעיוניו לסוד מצותו המעולה"

כל עצמותי תאמרנה

יש לפרש בד' מינים הללו, שהם רמז לד' איברים שבגוף, שהם עיקר פעולות האדם, הן לכל המצוות והן לכל העבירות והם העינים והלב וכו', והשפתיים וכו' ג"כ.

כי הרבה מצוות וכנגדן הרבה עבירות תלויות בדיבור. והשדרה - הוא עיקר הגוף והכח הושפע בה מן המוח. אתרוג - דומה ללב. ערבה - דומה לשדרה. הדס - לעינים. ערבה - לשפתיים.

והכוונה בזה, כי האדם בהיכשלו בעבירות של ארבע איברים אלו, ימצא כופר בד' מינים אלו, לפי שכל עבירה תמצא כופר כשיעשה אדם מצוה שכנגדה וכו'.

ועל מצוה זו דרשו בתנחומא: "כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך".

{כד הקמח}

שמחה גופנית ורוחנית

טעם המצוה לפי הפשט, בהיות החג הזה חג אסיף התבואות, והוא זמן השמחה, רצה הקדוש ברוך הוא לזכות אותנו כדי שתהיה שמחתנו שלימה, שמחה גופנית ורוחנית, בזכרנו מצוותיו.

ובחר באלו הד' מינים שהם דוגמת כל איברי האדם, כי כל עבודתנו תלויים במחשבה בדיבור ובמעשה.

והרי אתרוג דומה ללב, שבו תלוי כל המחשבה. והערבה דומה לשפתיים, שהוא מקור הדיבור. והלולב דומה לשדרה, שהוא בנין כל גופו של אדם. ובהסתכל אדם באלו הד' מינים, יכוין מחשבתו לעבודתו ולא יתגאה ויתנשא ברוב תבואתו ולא יתור אחרי לבבו ואחרי עיניו.

{טעמי המצוות להרדב"ז}

בהשגחה פרטית

עוד שמעתי, כי לכל אילן ואילן או עשב או ירק, יש שר שולט עליו מלמעלה ואומר לו גדל! וד' מינים אלו, לא השליטם הקב"ה ביד שר ושטר אלא כביכול מכוחו והשגחתו הפרטית הם גדלים.

ולכן ציוה אותנו ליקח ד' מינים אלו מיוחדים לו בחג, להראות לכל כי עם ה' אלה והנה הם בידו, שאין להם פחד ואימה משום בריה שבעולם.

ואפילו לסי"מ, אין לו כח לשלוח יד בהם, אחר שהם מצויינים בסימן המלך.

{סדר היום}

עבודה שבלב

מאמרים ורעיונות, עבודת והנהגות צדיקים
ב"עבודת הלב" - זו תפלה

עולו אושפיזין

הוד קדומים שרוי
בסוכותיהם של
ישראל קדושים,
כאשר האבות
הקדושים - רועי
ישראל - הלא הן
האושפיזין עילאין
קדישין, מתארחים בין
דפנות הסוכה ומאצילים
מהודם וקדושתם על היושבים במחיצתם.

מנהג הזמנת האושפיזין לסוכה, אינו מוזכר בספרי הפוסקים הראשונים, ואף מרן השולחן ערוך לא מתייחס למנהג זה. מי שמזכיר זאת לראשונה הוא רבי משה בן מכיר בעל "סדר היום", בצירוף הנהגה טובה שאותה הוא מציע בין דבריו: "ראה שיהא עני בכל יום ויום על שלחנו,

כאילו היה אחד האבות מיסב אצלו. ומי שאפשר לו שיהיו לו שבעה עניים בכל יום ויום, בודאי תנוח ברכה על ראשו. ואם אין לו סביב לשלחנו, אזי ישלח לעניים לביתם כי זה חלקם הראוי להם".

בספר "חמדת ימים", מסופר על צדיק אחד שהיה יושב על שלחנו במסיבת אנשים חכמים וידועים. וכאשר עני שחזר על הפתחים עבר דרכו, שמח עליו כעל כל הון, הושיב אותו בראש השלחן וקרא בשמחה "שש ושמח אנכי שזכיתי להאכילך חלק אברהם אבינו בסוכות". לאחר זמן ראה אותו צדיק בחלומו שהוא טובע ביוון מצולה, והיה נתון בסכנה גדולה. עד שבא אברהם אבינו ע"ה בכבודו ובעצמו, והציל אותו. ומני אז קיבל על עצמו להיות עושה תמיד כל ימי החג סעודה מיוחדת לעניים משאת ידו.

ומה נאוו דברי בעל "יסוד ושורש העבודה", המפליג בשבחם של מכניסי אורחים בסוכתם: "האבות הקדושים באים להסתופף עמו בצל סוכה, והם שמחים עמו כשנותן אז מלחמו לדלים ואביונים הגונים בעלי תורה ועניים מרודים". רבי אלכסנדר זיסקינד מהורדנא זצ"ל, בעל "יסוד ושורש העבודה", תיקן גם תפילה מיוחדת להזמנת האושפיזין לסוכה:

"ואנכי תכנתי לאנשים כערכי, נוסח סדר זמון האושפיזין דרך קצרה שיזמין אותם בכל עת שיכנס לסוכה, לסעודת לילה או יום. וכן יעשה בכל סעודות לילה וסעודות היום, רק מידי יום ביומו, הן בסעודת הלילה הן בסעודת היום. יזמין בתחילה אותו אושפיזיא השייך לאותו הלילה, ואח"כ יכלול שאר הששה עמו". וראוי להתבונן בהערתו של רבי אלכסנדר, אותה הוא שואב מדברי הזוהר הקדוש: "ואם האדם לא יזמין אותם הני אושפיזין קדישין בפיו, אף אם הוא צדיק גמור, אינם באים לסוכתו כלל! שצריך להזמין אותם ולקרוא אותם כל אחד בשמו".

בספר "מטה אפרים" (סימן תרכ"א) מפרט את סדר ליל הראשון של החג, ומציין את המנהג להזמין את האושפיזין הקדושים לסוכה: "ואנשי מעשה נכנסין לסוכה ואומרים 'יומא טבא טב, בסוכות תשבו וגו' תיבו אושפיזין', ככתוב בסידורים. בקול נעים ובטוב לבב".

ואכן גם השל"ה הקדוש מדגיש שיש להזמין את האושפיזין לסוכה, ולא להסתמך על כך שהם יגיעו בין כך לסוכתו. "כשהוא נכנס לסוכה, אזי יזמין בפיו לצדיקים עליונים. כי זה תפארתם כאשר הם באים,

בצירור רוחני, לסבב אותו מכל צד, שכן היה נוהג רב המנונא סבא.

ועוד ממשיך השל"ה וכותב:

"כללו של דבר שיזמין האדם בפיו לצדיקים הנזכרים, ואחר יתן חלקם להעניים היושבים סביב שלחנו. ואם אין לו סביב שלחנו, אזי ישלח לעניים בביתם, כי זה חלקם הראוי להם". וכדברי הזוהר 'בעי בר נש למחדי בכל יומא באנפין נהירין באושפיזין אלין דשרין עמיה'. הרי שאסור להיות לו פנים עצובות, וק"ו משהו מכעס חלילה".

בענין זה יש להדגיש כי קבלת אורחים בסבר פנים יפות ע"י המארחים, יש בה סגולה נפלאה לפרנסה טובה. כך מסביר בעל "שפת אמת" את דברי חז"ל: "ובחג נידונים על המים" (ר"ה טז). וכוונת מים - פרנסה, ומשמעות מיוחדת לקבלת אורחים בחג הסוכות זמן שמחתנו.

בזמן שמחה הקב"ה כביכול, שמח בהכינו מזון לבריותיו. וכמ"ש הנה נתתי לכם וכו' כל עשב וכו'. ובכל מקום דכתיב לשון זה, הוא לשון שמחה. ללמד לאדם לקבל אורחים בסבר פנים יפות,

לתת צדקה בשמחה. לכן קבע זמן פרנסה בזמן שמחתנו.

מה טוב חלקו

החובה לשתף את העניים והנדכאים בסעודות החג, עוברות כחוט השני בכל ספרי חכמי ישראל לדורותם. החיד"א בספרו "עבודת הקודש" מעורר על כך וכותב "וישתדל לתת לעניים מסעודתו, כי מלבד דבכל יו"ט חובה לתת מאכל לעניים נוסף גם הוא לכבוד האושפיזין ואם לאו גדול עוונו".

אחריו מחזיק ומעורר עוד בענין זה, הגאון רבי חיים פאלאג'י מאיזמיר: "מה טוב חלק המאכיל עניים ואורחים על שלחנו בחג הקדוש הזה". ולאידך גיסא: "גדול עונו מנשוא ומקללין אותו השבעה אושפיזין, אם אין לו עני או אורח על שלחנו. ואם אין ידו משגת להביא עניים או אורחים,

אז ישלח להם תבשיל ויאמר בשעת הנתינה 'זה חלק מסעודתינו יהיה חלק האושפיזין שיבואו לסוכתינו'. ובעירנו אזמיר יע"א, נמצא אתנו שני בעלי בתים, ובכל שנה ושנה המה ואביהם נוהגים לערוך שלחנות בלילה ראשונה ושניה של סוכות, לפני האורחים ולפני העניים. מה טוב חלקם, וכן יעשו לדורותם".

על כסאו לא ישב זר

בקרב קהילות ישראל נשתמרו כמה מנהגים יפים, שנהגו בהם לכבודם של האושפיזין: בספרים הקדושים (חיד"א. אור צדיקים. שערי תשובה ועוד) מובא, שטוב להדליק בסוכה ז' נרות כנגד שבעת הצדיקים הבאים לסוכה. רבי חיים פלאג'י משבח מנהג זה ומוסיף עוד:

"ומי שאין לו מנורה או "לאמפארה" (עששית) יתן שבע פתילות בעששית. אפילו דבשאר יו"ט נוהגים חמשה נגד העולין".

בקהילות מרוקו ופאס נוהגים לתלות על קיר הסוכה כסא קטן, והוא נקרא "כסא של אליהו הנביא".

את הכסא היו מקשטים באריגים צבעוניים ועליו מניחים את ספרי הקודש שמשתמשים בהם בחג הסוכות, כגון מחזור לשלש רגלים, ספר חמד אלוקים, ספרי פיוטים ועוד. בשאר הקהילות הניחו בפינת הסוכה כסא מכובד לכבוד בעלי האושפיזין, ובו מניחים את ספרי הקודש שבהם לומדים ועוסקים בתורה בכל ימי החג. כדאי לציין עוד,

שבספר "כתר שם טוב" מזהיר שבני הבית לא ישתמשו בכסא האושפיזין, מתוך אמונה ותקוה לביאת משיח צדקינו ש"על כסאו לא ישב זר"...